

Legal System of Water Resources Pollution in Iran

S. N. Badisar¹, S.M.S. Ahmadi^{2*} and M. Raei³

Abstract

Considering the recent concerns about the water quality, the present study with a library and document method attempts to present a descriptive and legal analytic methodology to evaluate law policy in Iran regarding qualitative protection of water resources. The study also tries to alert water authorities regarding the water pollution offenses. Evaluating of the rules on water resources pollution in Article 50 of the constitution, perspective document, and other rules for environmental protection, it is evident that authorities and people are seriously concerned about this important issue but nonetheless the country is encountered serious environmental challenges including water resources pollution. Different factors including the rules, general verdicts, lack of unified law, not using experts in formulation of rules, interfering rules, lack of punishment, lack of interaction between key institutes, ignoring the role of non-state organizations, and lack of norms in the society are listed as causes for unsuccessfulness of the legal protection of water resources quality. To avoid these offenses, imprisonment and fines should be considered for the offenders and a special law should be dedicated to the crimes of water pollution.

Keywords: Water pollution, Protection, Water resources quality, Environment, Rules.

Received: April 4, 2016

Accepted: September 18, 2016

نظام حقوقی آلودگی منابع آب در ایران

سید ناصرالدین بدیسار^۱، سید محمد صادق احمدی^{۲*}
و مسعود راعی^۳

چکیده

با توجه به اینکه اخیراً دغدغه‌های روز افزونی در مورد حفظ کیفیت آب بروز نموده است، مقاله حاضر که به روش کتابخانه‌ای و اسنادی انجام گرفته است تلاش دارد با روش توصیفی و تحلیل حقوقی، سیاست تقنینی کشور ایران راجع به حفاظت کیفی منابع آب را بیان و وظیفه متولیان آب را بیان تا از این رهگذر بتوان از وسعت جرایم علیه آلودگی آب‌ها کاست. با بررسی قوانین و مقررات راجع به جلوگیری از آلودگی منابع آب، در اصل پنجاهم قانون اساسی، سند چشم انداز و دیگر قوانین و مقرراتی که در کشور به منظور حفاظت از محیط زیست تصویب شده است نشان دهنده توجه جدی دولتمردان و مردم به این موضوع است اما به رغم تلاش‌های مداوم بخش‌های گوناگون، کشور ما هنوز با چالش‌های زیست محیطی جدی مانند آلودگی منابع آب روبرو است. عوامل مختلفی از جمله: تعداد قوانین و مقررات و پراکندگی آنها وجود احکام کلی و مبهم، عدم وجود قانون واحد، عدم استفاده از کارشناسان متخصص در تدوین قوانین، وجود قوانین متداخل، عدم بازدارندگی مجازات‌ها، عدم تعامل بین نهادهای کلیدی در بعضی مواقع، عدم توجه به نقش سازمان‌های غیر دولتی، عدم فرهنگ سازی در جامعه و... باعث شده آنگونه که شایسته است حفاظت قانونی از کیفیت منابع آب موفقیت آمیز نباشد. لذا برای جلوگیری از افزایش این قبیل جرایم علاوه بر اینکه نیاز است مجازات‌های مالی و مجازات‌های مالی متناسب با جرم، برای مجرمین در نظر گرفته شود، بایستی قانون اختصاصی که به صراحت و یک‌پارچه به جرایم مربوط به آلودگی آب‌ها پرداخته باشد تدوین و تصویب گردد.

کلمات کلیدی: آلودگی آب، حفاظت، کیفیت منابع آب، محیط زیست، قوانین.

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۱/۱۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۶/۲۸

1- Ph.D. Student of Public Law, Department of Law, Islamic Azad University Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran.

2- Assistant Professor of Public Law, Department of Law, Islamic Azad University Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran, Email: sms-ahmadi@yahoo.com

3- Associate Professor of Law, Department of Law, Islamic Azad University of Najafabad, Najafabad, Isfahan, Iran.

*- Corresponding Author

۱- دانشجوی دوره دکتری حقوق عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان) دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۲- استادیار گروه حقوق عمومی، واحد اصفهان (خوراسگان) دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۳- دانشیار گروه حقوق، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

*- نویسنده مسئول
بحث و مناظره (Discussion) در مورد این مقاله تا پایان تابستان ۱۳۹۶ امکانپذیر است.

۱- مقدمه

حقوقی ملزمنند در خور توان و کارائی خود مسائل زیست محیطی را رعایت نمایند. (Law office and parliament affairs of Environment Protection Organization, 2009) در این اصل نیز به طور عمومی حفاظت از محیط زیست وظیفه عمومی ذکر شده و هرگونه فعالیتی که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران آن ملازمه پیدا کند ممنوع شمرده شده است.

برخی از قانونگذارها همانند فرانسه، مجارستان، چک اسلواکی، کنترل آلودگی آب را به عنوان بخشی از کل مسائل مربوط به آب تلقی می‌کنند در حالی که کشورهایی نظیر سوئیس، هلند، بلژیک، این مساله را جدا از دیگر مسائل آب بررسی می‌کنند. ضرورت پیشگیری و کاهش آلودگی آب، یکی از مهمترین دغدغه‌های بسیاری از کشورهای اروپایی است و به تدریج با گذشت زمان، قوانین بسیاری پیرامون حفاظت از محیط زیست یا کنترل آلودگی آب وضع شده است. امروزه کمتر کشوری یافت می‌شود که درباره ی جلوگیری از آلودگی آب‌ها قانونی خاص یا عام وضع نکرده باشد. "قانون کنترل آلودگی" ۱۹۷۴ انگلستان، "قانون سیاست ملی محیط زیست" ۱۹۷۰ ایالات متحده آمریکا، "قانون بنیادی محیط زیست" ۱۹۷۶ ونزوئلا و "قانون بنیادی کنترل آلودگی محیط زیست" ۱۹۷۰ ژاپن نمونه‌هایی از این قوانین هستند.

اما در ایران هنوز قانون جامعی در این خصوص وجود ندارد و قوانین پراکنده‌ای به آلودگی آب‌ها پرداخته اند و با توجه به مطالب فوق، تاکنون مطالعه‌ای در زمینه نظام حقوقی آلودگی منابع آب انجام نشده و مقاله حاضر به روش کتابخانه‌ای و اسنادی انجام گرفته و با روش توصیفی و تحلیل حقوقی تلاش دارد سیاست تقنینی کشور ایران را جمع به حفاظت کیفی منابع آب را بیان نماید تا از این رهگذر بتوان از وسعت جرایم علیه آلودگی آب‌ها کاست.

۲- مواد و روش‌ها

در ایران نیز مشابه سایر کشورها، جهت جلوگیری از آلودگی منابع آبی، قانونگذاران اقدام به وضع مقرراتی در این راستا نموده اند که به ترتیب تصویب آنها اشاره می‌شود اما بعلاوه اینکه امکان پرداختن به همه موارد وجود ندارد در ادامه به مهم‌ترین آنها پرداخته می‌شود.

- ماده ۲۰ قانون جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماریهای واگیردار مصوب ۱۳۲۰/۳/۱۱
- مواد ۲۰۱ قانون تعیین حریم دریاچه احداثی در پشت سدها مصوب ۴۴/۴/۲۷

ضرورت زندگی اجتماعی بشر نیازمند مدیریت بهینه منابع و مهار پیش از بحران کمبود منابع است که مسئله "آب" و به دنبال آن "آلودگی منابع آبی" از عمده‌ترین چالش‌های فراروی زندگی بشر، خصوصاً کشور ایران است. این چالش‌ها در آینده می‌توانند در سطوح کلان عرصه‌های نظم عمومی و خدمات اجتماعی را تهدید کنند و لذا نیازمند حضور و مداخله و نظارت دولت است. بحران آب و آلودگی آن، علیرغم فراگیربودن، در هیچ جای دیگری به اندازه خاورمیانه نیازمند قانونی شدن نیست. بر اساس همین رویکردها و مشکلات است که داشتن بستر مناسب برای مطالعات قانونی و حقوقی آب، به طور فزاینده‌ای در کشور ما احساس می‌گردد.

به استناد آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب ۱۳۷۳/۲/۱۸، آلودگی، تغییر مواد محلول یا معلق یا تغییر درجه حرارت و دیگر خواص فیزیکی و شیمیایی و بیولوژیکی آب در حدی که آن را برای مصرفی که برای آن مقرر است مضر یا غیر مفید سازد. آلودگی، به طور کلی به معنای وارد شدن یا وارد کردن مواد زیانبار، سمی یا انرژی (گرمایی یا صوتی) در محیط زیست انسان، حیوان یا گیاه، در اندازه‌های بیش از حد مجاز و بیرون از توان زیستی آنهاست که سبب مخاطره آمیز شدن منابع زیستی و به خطر افتادن زندگی و سلامتی جانداران می‌شود (Rostamabadi and Jalali, 2014).

کمبود منابع آب یکی از مهمترین عوامل محدود کننده توسعه در کشور قلمداد می‌شود و باید کنترل کیفیت به گونه‌ای اعمال شود که ابتدا آلودگی‌های منابع آب اعم از (سطحی و زیر زمینی) ناشی از فعالیت‌های این بخش‌ها کنترل و شاخص‌های کیفی آب به تدریج ارتقا یابد، از این رو شناسایی و بررسی عوامل عمده تهدید کننده منابع سطحی و زیر زمینی آب کشور از اهمیت خاصی برخوردار می‌شود.

در طول دوران تاریخی حاکم بر ایران، میزان توجه به محیط زیست و حفاظت از آن، در حال کاهش یا افزایش بوده و بستگی به میزان قدرت دولت‌ها داشته است اما بعد از انقلاب، محیط زیست از ابتدا در اصل پنجاهم قانون اساسی مستقیماً مورد تأکید و در اصول دیگر نیز این پدیده به طور غیر مستقیم مورد توجه قرار گرفته است. طرح این موضوع در قانون اساسی حکایت از اهمیت موضوع حفظ محیط زیست دارد. اصل پنجاهم قانون اساسی مبین این امر مهم است که مسایل زیست محیطی در نظام جمهوری اسلامی، یک امر فراجنسی می‌باشد یعنی همه اشخاص چه اشخاص حقیقی و چه اشخاص

- مواد ۱، ۲، ۱۵، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۷، ۳۰، ۳۰، ۵۶، ۵۸، قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۴/۲۷

- مواد ۱۲ و ۳۱ قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ و اصلاحیه مصوب ۱۳۷۵/۹/۲۵

- مواد ۱۷، ۴ و ۲۵ قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی مصوب ۱۳۵۰/۷/۱۲

- مواد ۱، ۹، ۱۶ و ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و اصلاحیه آن مصوب ۱۳۷۱/۸/۲۴

- مواد ۱، ۲، ۳، ۶، ۹، ۲۱ و ۴۶ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴

- مواد ۱، ۲، ۳، ۶، ۹، ۲۱ و ۴۶ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶

- ماده ۱ قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۲/۵/۱۸

- ماده ۷ قانون نفت مصوب ۱۳۶۶/۷/۷

- ماده ۱ قانون تشکیل شرکتهای آب و فاضلاب مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۶

- مواد ۶، ۹ و ۱۸ قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان مصوب ۱۳۷۱/۱/۳۱

- مواد ۱، ۱۸، ۱۹ و ۲۲ قانون حفاظت و بهره برداری از منابع آبریزی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۴/۶/۱۴

- مواد ۶۸۸ و ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵/۳/۲

- تبصره ۵ ماده ۱ قانون اصلاح قانون ایمنی راه‌ها و راه آهن مصوب ۱۳۷۹/۲/۱۱

- مواد ۱۱، ۱۶ و ۱۸ قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰

- قانون الحاق یک ماده به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۸۴/۴/۱۲ (ماده واحده)

- ماده ۳ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵

- مواد ۲، ۷، ۹، ۱۰ و ۱۷ قانون حفاظت از دریاها و رودخانه‌های قابل کشتیرانی در مقابل آلودگی به مواد نفتی مصوب ۱۳۸۹/۵/۲۷

۱-۲- آئین‌نامه‌ها و مصوبات مربوط به حفاظت از کیفیت منابع آب

بیش از ۲۸ آیین‌نامه و مصوبات مرتبط با حفاظت از کیفیت منابع آب تصویب شده است که از مهم‌ترین آنها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- آئین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۳/۸/۲۷

- آئین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب ۷۳/۳/۱۶

- آئین‌نامه بهداشت محیط مصوب ۷۱/۴/۲۴

- آئین‌نامه مربوط به بستر رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۱

- آئین‌نامه تشکیل شورای حفاظت کیفی رودخانه کارون مصوب ۸۱/۴/۱۲ و رودخانه زاینده رود مصوب ۱۳۸۳/۹/۲۹

- ...

۲-۲- قانون طرز جلوگیری از بیماری‌های آمیزشی و بیماری‌های واگیردار مصوب ۱۳۳۰/۳/۱۱

نخستین قانون زیست محیطی در رابطه با آلودگی آب در کشور ایران، قانون مذکور می‌باشد که در آن به جلوگیری از آلوده شدن آب توجه شده است. در ماده ۲۰ این قانون، آلوده کردن آب‌هایی که به مصرف شرب می‌رسد را ممنوع شده است.

۳-۲- قانون حفظ و حراست منابع آب‌های زیر زمینی کشور مصوب ۱۳۴۵/۳/۱

ماده ۱۰ قانون مذکور اشخاص و موسسات خصوصی و دولتی را موظف نموده است طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون برای جلوگیری از آلوده شدن مخازن آب زیرزمینی احتیاط‌های بهداشتی لازم را به عمل آورند و تذکرات و راهنمایی‌های مامورین وزارت آب و برق را در این خصوص رعایت و عمل نمایند.

۴-۲- قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۴/۲۷

موضوع جلوگیری از آلودگی آب در فصل هفتم قانون آب و نحوه ملی شدن آن با ۴ ماده و یک تبصره بصورت مدون و مصوب و به تفصیل و به تناسب مسایل مطروحه در زمان خود در سال ۱۳۴۷ بیان گردیده است. در این فصل از قانون، آلوده ساختن آب ممنوع اعلام شده و مؤسساتی که آب را به مصارف شهری یا صنعتی یا معدنی می‌رسانند موظف گردیده اند تا طرح تصفیه آب و دفع فاضلاب را به تصویب وزارت آب و برق و وزارت بهداشتی رسانده و اجرا کنند.

در ماده ۵۶ قانون فوق چنین آمده است: منظور از آلوده ساختن آب آمیختن مواد خارجی به آب است به میزانی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا بیولوژیکی آن را بطوری که مضر به حال انسان، چارپایان، آبزیان و گیاهان باشد تغییر دهد.

در بند ۵ ماده ۶ مربوط به فصل هشتم قانون فوق آمده است که هر کس آب رودخانه‌ها، انهار عمومی، جویبارها، مخازن، منابع، قنات و چاه‌ها را با اضافه کردن مواد خارجی به نحو مندرج در ماده ۵۶ قانون آلوده کند به پرداخت جریمه یا ۲ تا ۶ ماه حبس تأدیبی یا به هر دو مجازات بر حسب مورد محکوم خواهد شد و در مواردی که منبع آب بعنوان منبع آب آشامیدنی به کار می‌رود مرتکب به موجب سایر قوانین مرتبط نیز مورد تعقیب کیفری قرار خواهد گرفت. همچنین ماده ۲۷ قانون مذکور نیز دارندگان پروانه چاه را مسئول جلوگیری از آلودگی آب داخل چاه نموده است تا طبق مقررات بهداشتی عمل کنند.

۲-۵- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مصوب ۱۳۵۲/۲/۲۸

مفاد قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست مؤید این است که حفاظت از آلودگی آب‌ها برعهده سازمان حفاظت محیط زیست است. سازمان محیط زیست با توجه به مقررات و ضوابط مندرج در آیین نامه‌های مذکور در ماده ۱۹ کارخانجات و کارگاه‌هایی که موجبات آلودگی را فراهم می‌آورند تشخیص و مراتب را کتباً با ذکر دلایل برحسب مورد به صاحبان آنها اخطار می‌کند که ظرف مدت معینی اقدام به رفع آلودگی نمایند در غیر این صورت به دستور سازمان از کار آنها ممانعت شود.

۲-۶- قانون حفاظت دریاها و رودخانه‌های مرزی از آلودگی با مواد نفتی مصوب ۱۳۵۴/۱۱/۱۴

بر اساس ماده ۲ قانون فوق، آلوده کردن رودخانه‌های مرزی و آب‌های داخلی و دریای سرزمینی ایران به نفت یا هر نوع مخلوط نفتی خواه توسط کشتیها و خواه توسط سکوه‌های حفاری یا جزایر مصنوعی و یا توسط لوله‌ها و تاسیسات و مخازن نفتی واقع در خشکی یا دریا ممنوع شده است.

قانون مذکور از سال ۱۳۸۵ با همکاری سازمان بنادر و دریانوردی، سازمان حفاظت محیط زیست و ارگان‌های ذیربط مورد بازنگری قرار گرفت و در مردادماه سال ۱۳۸۹ با نام قانون حفاظت از دریا و رودخانه‌های قابل کشتیرانی در برابر آلودگی به مواد نفتی تصویب شد.

۲-۷- قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶

ماده ۶ قانون توزیع عادلانه آب مقرر نموده است: «صاحبان و

استفاده‌کنندگان از چاه یا قنات مسئول جلوگیری از آلودگی آب هستند و موظفند طبق مقررات بهداشتی عمل کنند. چنانچه جلوگیری از آلودگی آب خارج از قدرت آنان باشد مکلفند مراتب را به سازمان حفاظت محیط زیست یا وزارت بهداشتی اطلاع دهند.»

بنابراین تکلیف جلوگیری از آلودگی آب در مواقعی که خارج از قدرت صاحبان و استفاده‌کنندگان چاه و قنات باشد به عهده سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت بهداشتی است.

ماده ۹ قانون توزیع عادلانه آب مقرر می‌دارد: «در مواردی که آب شور و یا آب آلوده با آب شیرین مخلوط شود چنانچه وزارت نیرو لازم تشخیص دهد می‌تواند پس از اطلاع به صاحبان و استفاده‌کنندگان، مجرای آب شور یا آلوده را مسدود کند و در صورتی که این کار از لحاظ فنی امکان پذیر نباشد چاه یا مجرای را بدون پرداخت خسارت عندالاقضاء مسدود یا منهدم سازد. چنانچه مسلم شود صاحب چاه شرایط و مشخصات مندرج در پروانه حفر و بهره برداری را رعایت نموده است، خسارت وارده بر صاحب چاه را وزارت نیرو جبران خواهد کرد.»

۲-۸- آیین نامه بهداشت محیط مصوب ۱۳۷۱/۴/۲۴ هیأت وزیران

مواد ۱ و ۳ و ۴ آیین نامه بهداشت محیط نیز به آلودگی آب اشاره کرده است.

۲-۹- قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان مصوب ۱۳۷۲/۱/۳۱

بند ۷ از ماده ۶ قانون مذکور ایجاد هر گونه آلودگی محیط زیست دریایی را برخلاف مقررات جمهوری اسلامی ایران و مشمول مقررات جزایی و مدنی قرار داده است.

۲-۱۰- آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب ۱۳۷۳/۲/۱۸ نظر به اینکه قانونگذار به موجب ماده ۴۶ قانون توزیع عادلانه آب، پیشگیری و ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب را به سازمان حفاظت محیط زیست محول کرده و هیأت وزیران نیز آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب را در تاریخ ۱۳۷۳/۲/۱۸ به تصویب رسانده، وظیفه حفاظت کیفی از منابع آب برعهده این سازمان قرار دارد و حدود و فواصل فعالیت‌ها و مکان‌هایی که آلودگی منابع آب را باعث می‌شوند در آن آیین نامه ذکر شده است.

۱۱-۲- قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵

ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی نیز بطور عام هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی را ممنوع دانسته و برای آن که آلودگی آب‌ها نیز در آن زمره می‌گنجد مجازات تعیین نموده است.

۱۲-۲- قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی

این قانون کوشیده است تا با تعریف پسماند که « به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیر مستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده زائد تلقی می‌شود.» (بند ب ماده ۲ قانون مدیریت پسماندها) را به نوعی سرو سامان دهد و با ایجاد مسئولیت و تکالیف قانونی برای متولیان خاص، به نوعی وضعیت پسماندها را از حالت تشمت و پراکندگی در قوانین متعدد بیرون آورده، و تدابیر لازم نیز برای بازیافت و دفع آنها توصیه و تکلیف نماید و اجرای مقررات مذکور در این قانون را با ضمانتهای کیفری، تعیین و تضمین کند. قبل از آن به موضوع پسماندها در قوانین مختلفی از جمله قانون شهرداری، قانون ایمنی راهی و راه آهن و قانون جلوگیری از آلودگی هوا پرداخته شده بود.

۱۳-۲- قوانین مربوط به برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

قانونگذار در تبصره ۸۳ از قانون برنامه پنج ساله دوم مصوب ۱۳۷۳/۹/۲۰ مواد ۱۰۶ و ۱۳۴ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ و مواد ۱۷ و ۶۳ و ۶۷ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ بند «د» ماده ۱۴۰ قانون برنامه پنجم توسعه جهت تسریع در طرح‌های منابع آب، شبکه‌های اصلی و فرعی آبیاری و زهکشی و طرح‌های کوچک آبی و احیاء قنوات و چشمه و حفاظت و سازمان دهی نظام‌های بهره‌برداری از منابع و توسعه آن از لحاظ کیفی توجه شده است، برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی جمهوری اسلامی و آیین‌نامه‌های اجرایی آنها به حفاظت کیفی منابع آب اشاره دارد. موضوع اخذ جریمه برای واحدهای آلوده کننده منابع آب از برنامه دوم توسعه مورد توجه دولت و قوه مقننه بوده است. اهمیت این موضوع و لزوم حفظ سلامت و بهداشت جامعه تا به آن حد است که جزء ۳-۱۹ ذیل بند ۱۱ سیاست کلی برنامه پنجم نیز بر آن تأکید دارد.

۱۴-۲- سیاست‌های کلان حفاظت از منابع آب در کشور

۱۴-۱- سیاست‌های کلی نظام

سیاست‌های کلی نظام از شأنی فراتر از مصوبات مجلس برخوردار است و قوانین مجلس نمی‌تواند مغایر آن باشد. رویه عملی شورای نگهبان نیز مؤید همین نظر است. سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران در مورد (منابع آب) مصوب ۲۳/۱۰/۷۷ در تاریخ ۳/۱۱/۷۹ توسط مقام رهبری تأیید و طی نامه شماره ۱/۷۶۲۳۰ مورخ ۳/۱۱/۷۹ ابلاغ گردیده است. موارد مرتبط با حفاظت از کیفیت منابع آب در این سیاست‌ها عبارتند از:

- ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه آب براساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه‌های آبریز کشور؛ ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن؛ تدوین برنامه جامع به منظور رعایت تناسب در اجرای طرح‌های سد و آبخیزداری و آبخوان داری و شبکه‌های آبیاری و تجهیز تسطیح اراضی و استفاده از آب‌های غیرمتعارف و ارتقای دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری.

۱۴-۲- سیاست‌های کلی نظام در برنامه‌های توسعه پنج

ساله

در برخی از سیاست‌های کلی ابلاغ شده برای برنامه‌های پنج ساله، مواردی به حفظ کیفیت منابع آب اشاره شده است.

در سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه در بند ۴۰ مربوط به بخش اقتصاد تلویحاً به حفظ کیفیت منابع آب اشاره شده است.

در سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه نیز در بند ۲۶ مجدداً بر بند ۴۰ از سیاست‌های کلی قانون برنامه پنجم تأکید شده است.

۱۴-۳- سیاست‌های کلی نظام در زمینه اصلاح الگوی

مصرف

سیاست‌های کلی نظام در زمینه اصلاح الگوی مصرف در تاریخ ۱۵/۴/۸۹ به تصویب رسید. در بخشی از این سیاست‌ها بر لزوم حفاظت از کیفیت منابع آب تأکید گردیده که بدین شرح است: تدوین و اعمال استانداردها و ضوابط لازم برای کاهش ضایعات آب، پایش کیفیت منابع آب و جلوگیری از آلودگی آب‌ها؛ برنامه‌ریزی برای استفاده مجدد و باز چرخانی آب.

۲-۱۴-۴- راهبردهای توسعه بلند مدت منابع آب کشور

هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۷، راهبردهای توسعه بلند مدت منابع آب کشور را تصویب نمود. این راهبردها به عنوان راهنمای مناسبی برای تدوین برنامه‌های مدیریت منابع آب کشور به شمار می‌آیند و بعضی از این راهبردها مرتبط با حفاظت از کیفیت منابع آب به شرح ذیل می‌باشد:

مدیریت فعالیت‌های مصرف کنندگان مختلف آب، به گونه‌ای اعمال شود که ابتدا آلودگی‌های منابع آب ناشی از فعالیت‌های این بخش‌ها کنترل و سپس شاخص‌های کیفی آب به تدریج ارتقا یابد. برای تحقق این هدف رعایت استانداردهای ملی حفاظت کیفی منابع آب، توسط مصرف کنندگان برای پساب خروجی الزامی است. برنامه‌های آگاه سازی عمومی برای حفاظت کمی و کیفی آب و بهره برداری بهینه از آن تدوین و به مرحله عمل گذاشته شود.

۲-۱۴-۵- سند فرابخشی مدیریت منابع آب و سند بخشی آب

به استناد بند ز ماده ۵۵ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، مجموعه اقدامات اساسی لازم برای تحقق اهداف پیش بینی شده در اسناد ملی توسعه بخشی و فرابخشی طی تصویب نامه شماره ۴۸۵/۲۹۰۹۸ هیأت وزیران در تاریخ ۱۳۸۴/۵/۵ تعیین گردید که در این میان دو سند فرابخشی مدیریت منابع آب و سند بخشی آب به حفاظت از کیفیت منابع آب پرداخته است. که می‌توان به عنوان مثال مواردی از جمله موارد ذیل اشاره کرد:

- کاهش آلاینده‌های شیمیایی در محیط‌های کشاورزی از طریق بکارگیری فناوری‌های جدید از قبیل عملیات به زراعی و بیولوژیکی؛ الزام مجتمع‌های کشت و صنعت به کاهش آلاینده‌ها در پساب‌های کشاورزی؛ بهره برداری از پساب‌های تصفیه شده در چرخه مصارف آب؛ اتخاذ تدابیر و اقدامات غیر سازه‌ای جهت حفاظت و تعادل بخشی کمی و کیفی منابع و مصارف آب و جبران افت سطح آبخوان‌های زیرزمینی و استقرار مدیریت ریسک و...

همچنین لازم به ذکر است که در نقشه جامع علمی کشور مصوب اسفندماه ۱۳۸۹ و سند راهبرد ملی، بهبود کیفیت آب شرب مصوب ۹۰/۷/۲۰ هیأت وزیران و نیز سیاست‌های کلی آمایش سرزمین مصوب (مقام رهبری) در اجرای بند ۱ اصل ۱۱۰ قانون اساسی که در تاریخ ۹۰/۹/۲۱ تعیین شده است در بنده ماده ۲، بند و ماده ۳، بند ز ماده ۴ و بند ح به حفاظت از کیفیت منابع آب اشاره دارد.

۳- یافته‌ها

۳-۱- تحلیل قوانین

علت عملی شدن قوانین در کشورهای پیشرفته قابل اجرا بودن آن است. همواره کارشناسانی هستند که در روند تصویب یک قانون تصمیم گیری می‌کنند و کلیه پارامترهای مؤثر را مورد توجه قرار داده و بر اساس آنها پیش نویس قانون تهیه می‌شود و این قانون زیر نظر متخصصان توانمند مورد بررسی و تصویب نهایی قرار می‌گیرد. مطمئناً هر جا قانون و برنامه‌ای توسط اندیشمندان توانمند تصویب و به اجرا در آید نتیجه ارزشمندی حاصل خواهد شد و چنانچه در مقابل و با برنامه‌ای توسط انسان‌های ناتوان به جریان افتد، قطعاً این قوانین و تصمیمات خلل پذیر بوده و به احتمال زیاد قابل اجرا نخواهد بود.

لذا تصویب هر قانون، منوط به دیدن همه عوامل مؤثر بوده و همواره باید محاسن و معایب آن مورد ارزیابی قرار داد. تصویب کنندگان قوانین باید مسیر و سرانجام اجرای هر قانون را ببینند تا بدین وسیله بتوانند ادعا کنند که در قانونگذاری همه جوانب و آثار و عواقب اجرای آن را مورد توجه دقیق قرار داده اند. از سوی دیگر قوانین اجرایی دارای تاریخ مصرف محدودی می‌باشند و با تغییر شرایط لزوماً بایستی تغییر کنند و می‌طلبند که متخصصان در تدوین قوانین آبی و زیست محیطی این موارد را مدنظر قرار دهند.

امروزه تخریب محیط زیست مستقیماً بر روند اقتصادی کشورهای جهان تأثیر گذار است. فرسایش خاک، نازک شدن لایه ازن، آلودگی هوا، افزایش تعداد سیلاب‌های خطرناک بعلت نابودی جنگل‌ها و تغییر آب و هوا همگی تأثیر سویی بر زندگی انسان‌ها باقی می‌گذارند.

یکی از مشکلات و نقایصی که در قانون وجود دارد قوانین مربوط به مبحث آلودگی آب‌ها و پراکندگی تدوین مقررات مربوط به آن است. بخشی از مقررات جزایی و حقوقی آب عمدتاً به مباحث آلودگی آب‌ها تعلق دارد، هر چند این قوانین یک روند واحد را طی نکرده و در خصوص میزان مجازات‌ها روال متفاوتی دارند ولی وجود آنها فی نفسه حائز اهمیت است. از طرفی اشکال عمده‌ای که می‌توان به روش قانونگذاری در این بخش اشاره کرد، پراکندگی تدوین این مقررات است. متأسفانه قانونگذار در جاهای مختلف با اتخاذ روش‌های متفاوت به وضع قوانین جزایی آلودگی آب پرداخته است و حتی در جاهایی که به ممنوعیت آلوده کردن آب اشاره کرد، از وضع مجازات خودداری نموده است. بدین جهت قواعد مختلف جزایی که در قوانین پراکنده می‌باشد. از طرفی با وجود مقررات فراوان در حوزه محیط زیست، مجازات‌های مندرج در قوانین، جنبه ارباب آمیز بودن

و بازدارندگی ندارند و همین باعث شده که تجاوز به بخش آب بیشتر گردد و نیز قوانین موجود درباره آلودگی آبها دارای احکام کلی و مبهم است که در اجرا با مشکلات زیادی مواجه است و تسری این مسئولیتها به اشخاص حقوقی با خلا قانونی مواجه است؛ بهتر است که مجازاتها به روز و کارآمد باشند.

موضوع آلودگی آب یکی از خطرات جدی است که منابع آبی را تهدید می کند و با افزایش جمعیت و توسعه روزافزون کشور نه تنها این حساسیت کاهش نیافته بلکه روز به روز پیچیده تر و معضلات و مشکلات آن شدیدتر گشته است و ضرورت برنامه ریزی اساسی برای تعیین حریم کیفی و حفاظت کیفی منابع آب و جلوگیری از آلودگی آنها را آشکارتر می سازد.

فصل هفتم قانون آب و نحوه ملی شدن آن، به مبحث جلوگیری از آلودگی منابع آب اختصاص یافته، ولی متأسفانه در قانون توزیع عادلانه آب (در حالی که آلودگی منابع آب ابعاد فزاینده تری یافته به جای اهتمام بیشتر به این موضوع)، تنها مواد ۶ و ۴۶ و ۴۷ بصورت پراکنده به این امر اختصاص یافته است. قانون توزیع عادلانه آب در قسمت جرایم و مجازاتها، متعرض موضوع آلودگی آب نشده و آن را به عنوان یک جرم مطرح نکرده است. حسب ماده ۴۶ آلوده ساختن آب ممنوع شده است ولی ضمانت اجرای آن را معین نکرده است. این مسئولیت آبهای سطحی، زیرزمینی و دریاها و دریاچهها را در بر می گیرد. در اجرای ماده ۴۶ « آئین نامه جلوگیری از آلودگی آب» در تاریخ ۶۳/۹/۲۴ به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست به تصویب هیأت وزیران رسید.

بنابراین کثرت بهره مندی از آب و وقوع تخلفات زیاد در خصوص آلودگی آبها، اتلاف آبها، تخریب منابع آبی و معطل ماندن منابع آبی باعث شد تا این مواد در قانون توزیع عادلانه آب در خصوص حفاظت از کیفیت منابع آب به تصویب برسد. با بررسی ماده ۴۵ قانون مذکور که به مجازاتهای مربوط به آب اختصاص داده شده است، مشخص می شود مجازاتی برای آلودگی آب در نظر گرفته نشده است و این از مهم ترین ایرادات وارده بر قانون مورد اشاره می باشد.

در آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب ۱۳۶۳/۹/۲۴ که در مورخ ۱۳۷۳/۲/۱۸ با تغییرات اندکی مجدداً به تصویب هیأت وزیران رسیده نیز هیچگونه مجازاتی برای آلودگی منابع آب در نظر گرفته نشده است.

آیین نامه بهداشت محیط مصوب ۱۳۷۱/۴/۲۴ هیأت وزیران نیز مصون از ایراد نمی باشد. مهمترین ایراد وارده که به موضوع باز می گردد این است که مفاد آئین نامه صرفاً به آلودگی آب آشامیدنی اشاره دارد.

علیرغم اهمیت حریم کیفی آب، در آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانهها، انهار، مسیلها، مردابها، برکههای طبیعی و شبکههای آبرسانی آبیاری و زهکشی که در مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۱ تصویب گردیده هیچ اشاره ای به حریم کیفی آب نشده بود. نظر به ضرورت حفاظت کیفی منابع آب، هیأت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۳ بنا به پیشنهاد وزارت نیرو به استناد ماده ۵۱ قانون توزیع عادلانه آب مصوب ۱۳۶۱ و آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانهها، انهار، مسیلها، مردابها، برکههای طبیعی و شبکههای آبرسانی و آبیاری و زهکشی موضوع شماره ۲۶۰۴۶/ت/۲۳۶۸۷ مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۶ (بند خ ماده ۱)، دستورالعمل تعیین حریم کیفی آبهای سطحی موضوع مصوب نامه شماره ۵۸۹۷۷/ت//۲۹۱۰۱/ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۸ را تصویب کرد. با توجه به مطالب فوق و با اصلاح آیین نامه مذکور حفاظت کیفی در تعریف حریم افزوده شده و برای حفاظت کیفی آب رودخانهها، انهار و برکهها مقدار معینی به عنوان حریم کیفی تعیین گردید. صرف نظر از مزیت فوق، بهتر بود حریمهایی به منظور حفاظت کیفی تعیین می گردید و همچنین جهت تجاوزکنندگان حریم کیفی منابع و تاسیسات آبی به دلیل اینکه آسیبهای جدی به سلامتی وارد می نماید مجازات شدیدی در نظر گرفته می شد.

عملکرد مواد قانونی مرتبط با آلودگی آب در قوانین برنامه های توسعه نشان می دهد که پیش بینی مجازاتهای مالی به تنهایی برای آلوده کردن منابع آب چندان کارآمد نمی باشد. بلکه بایستی علاوه بر اخذ جریمه مجازاتهایی همچون قطع آب، کاهش پروانه بهره برداری و... نیز پیش بینی می گردید تا متخلف به صورت ملموس تری عواقب آلودگی منابع آب را درک نموده و خود را ملزم به ایجاد تاسیسات تصفیه فاضلاب نماید.

از دیگر مواردی که در مفاد این بند پیش بینی نشده، مشخص نبودن میزان جریمه، نحوه اخذ آن و چگونگی هزینه کرد آن می باشد. لذا در راستای اجرای این بند بایستی آئین نامه ای تهیه شود که در آن کلیه شرایط و ضوابط مربوط به آلودگی منابع آب، حد مجاز آنها، میزان جریمه متناسب با هر مقدار آلاینده درج شود. (Rostamabadi and Jalali, 2014)

امروزه ضرورت حفظ محیط زیست آشکار شده است، اما باید دانست که ظرفیت کره زمین در تحمل آلاینده‌ها محدود است. از سوی دیگر استفاده از امکاناتی مانند تکنولوژی نو در حفظ محیط زیست نیز محدودیت دارند و این قبیل امکانات بی نهایت نخواهند بود زیرا جمعیت رو به افزایش کره زمین شرایط را به جایی خواهد رساند که دیگر امکان پاکسازی محیط زیست وجود نخواهد داشت. متأسفانه شرایط محیط زیست کشور ما بنا به آمار به تدریج وارد بحران می‌گردد. همانطور که در بررسی قوانین موجود آمد مشخص شد که قوانین متعددی در این زمینه در سنوات مختلف به تصویب رسیده است و پراکندگی قوانین و مشکلات مربوط به خاص و عام بودن و نسخ و منسوخ بودن می‌طلبد که قانون متحد الشكل در حوزه محیط زیست داشته باشیم.

باید با اصلاح قوانین مرتبط تعامل بین نهادهای کلیدی از جمله وزارت نیرو، سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی نظام مند شود تا از موازی کاری و اختلاط صلاحیت‌ها جلوگیری شود و مقررات وضع شده به خوبی اجرا گردد. چرا که در بعضی مواقع این عدم تعامل مشهود است.

وظایف و اختیارات در رابطه با منابع آب، در سازمان‌ها و نهادهای مختلف از جمله سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و... توزیع شده است در حالی که بخش آب از موازی کاری یا عدم همکاری و تفاهم آنها آسیب می‌بیند و همین عامل باعث آسیب پذیری حفاظت کیفی آب توسط وزارت نیرو می‌گردد.

۳-۲- راهکارها

ایجاد هماهنگی میان ادارات و سازمان‌هایی که به طور مستقیم و غیر مستقیم در مسئله حفاظت کیفی منابع آب دخیل اند؛ بازنگری قانون توزیع عادلانه آب (وزارت نیرو) و قوانین و مقررات محیط زیست (سازمان حفاظت محیط زیست) و تدوین و تصویب قانون مربوط به جلوگیری از آلودگی آب‌ها؛ واگذاری مدیریت کیفی و کمی آب به یک سازمان واحد (وزارت نیرو)؛ اختصاص واحد درسی اجباری به دانشجویان رشته‌های حقوق و علوم قضائی در موضوعات حقوق محیط زیست و حقوق آب؛ استفاده از دستاوردهای بررسی‌های تطبیقی قوانین و مقررات مربوط به شیوه جلوگیری از آلودگی آب‌ها؛ ایجاد مرجع تخصصی رسیدگی به تخلفات و جرائم آلودگی در مراجع قضائی؛ پررنگ شدن ضمانت‌های اجرایی؛ پیاده سازی استانداردها و رویه‌های حفاظت کیفی منابع آب در ایران؛ افزایش اقدامات پیشگیرانه در حفاظت از منابع آب؛ تعیین معیارها، اهداف و

استانداردهای کیفی آب؛ بازیافت یا استفاده مجدد از پساب‌ها، منوط به رعایت شرایط خاص؛ تعیین مجازات‌ها و جریمه‌های سنگین برای متخلفان؛ برنامه ریزی و سازماندهی منابع آب؛ رایج سازی ابزارهای مالی مانند سوبسید، وام، معافیت‌های مالیاتی جهت تسهیل کنترل آلودگی آب؛ رفع فاضلاب و پسماند منوط به کسب مجوزهای دولتی؛ استفاده از کارشناسان متخصص و توانمند در بخش کیفیت و مدیریت منابع آب؛ اصلاح دستورالعمل‌ها و ضوابط مرتبط با حفاظت کیفی منابع آب.

۴- نتیجه گیری

به تعبیر قرآن کریم آب منشأ حیات است و حیات هر موجودی وابسته به آب است (سوره انبیاء آیه ۳۰) اخیراً دغدغه‌های روز افزونی در مورد حفظ کیفیت آب بروز نموده است. بر اساس پیش بینی کارشناسان، از آنجا که رقیق سازی، دیگر علاج و چاره رفع آلودگی نیست، در بسیاری از کشورها، کیفیت آب شیرین در اوایل قرن آینده محدودیت اصلی توسعه پایدار محسوب خواهد شد.

حقوق بعنوان مهمترین ابزار اجتماعی در تنظیم روابط اجتماعی نقش مهمی را بعهده دارد، زیرا بحث به نظم درآمدن مسائل زیست محیطی در قالب قواعد الزام آور می‌گردد. در این میان حقوق کیفری با توجه به ویژگی خاصی که دارد که همانا جنبه الزام آور و ضمانت اجرایی آن است که از کارایی بیشتری برخوردار است.

با بررسی قوانین و مقررات راجع به جلوگیری از آلودگی منابع آب به نظر می‌رسد: قوانین و مقررات موجود درباره‌ی آلودگی آب‌ها و جلوگیری از آن، دارای احکام کلی و مبهم هستند که این امر اعمال و اجرای آنها را حتی در مورد بارزترین مصادیق آلودگی با دشواری‌هایی مواجه می‌سازد؛ قوانین و مقررات موجود درباره‌ی کنترل آلودگی‌ها ناکافی است؛ دامنه‌ی مسئولیت‌های کیفری و مدنی محدود بوده و تسری این مسئولیت‌ها به اشخاص حقوقی که بیشتر آلاینده‌ها را پخش می‌کنند با خلاء قانونی مواجه است؛ پراکندگی، تراکم، تعدد قوانین و مقررات؛ فقدان انسجام لازم در وظایف و مأموریت‌های دستگاه‌ها، نه تنها قانونگذار و حقوقدان اهل فن را در وضع، تفسیر و برداشت از قوانین با چالش مواجه می‌سازد بلکه همواره مردم و مجریان را در کشاکش اجرای احکام قانونی و استخراج حقوق و تکالیف مردم در آب‌ها و سرگردانی قرار می‌دهد.

بنا به دلایلی چون ایجاد شفافیت بیشتر در قوانین؛ از طریق یکپارچه‌سازی آنها و حذف عناوین قانونی غیر شفاف؛ نوسازی

The law of determining border of lake of dams in Iran, Approved in 1965 (in Persian)

The law of underground water resources protection, Approved in 1966 in Iran (in Persian)

The law of water and its nationalization, Approved in 1968 in Iran (in Persian)

The law of renovation of formations and duties of organizations of Ministry of Agriculture and Natural Resources and dissolution of Ministry of Natural Resources, Approved in 1971 in Iran (in Persian)

The law of environment improvement and protection, Approved in 1973 in Iran (in Persian)

The law of protection of sea and border river from pollution with oil materials, Approved in 1975 in Iran (in Persian)

The law of fair water allocation, Approved in 1982 in Iran (in Persian)

The law of protection of border of rivers, Approved in 1983 in Iran (in Persian)

The law of oil, Approved in 1987 in Iran (in Persian)

Islamic Republic of Iran constitution, Approved in 1989 (in Persian)

The law of water and wastewater companies, Approved in 1990 in Iran (in Persian)

The law of environment protection and improvement, Approved on June 17, 1974 and its revision in 1992 (in Persian)

The law of marine areas of Islamic Republic of Iran in Persian Gulf and Oman Sea, Approved in 1992 in Iran (in Persian)

The law of marine areas of Islamic Republic of Iran in Persian Gulf and Oman sea, Approved in 1993 (in Persian)

The law of protection and operation of watershed resources of Islamic Republic of Iran, Approved in 1995 (in Persian)

The law of hunting, Approved in 1967 and its revision approved in 1996 in Iran (in Persian)

The Islamic penal law, Approved in 1996 in Iran (in Persian)

The law of modification of safety law of roads and railway, Approved in Iran in 2000 (in Persian)

The law of wastewater management, Approved in Iran in 2004 (in Persian)

The law of addition of an article to the collection of some of revenues of government and its

قوانین قدیمی و حذف قوانینی که موضوعاً منتهی شده یا متروکه مانده و قابلیت اجرایی ندارد. رفع اختلاف و منازعات قانونی موجود در مورد اعتبار یا عدم اعتبار قوانین موجود یا اختلافاتی که در برداشت از قوانین موجود وجود دارد، تأمین پتانسیل‌ها و نیازهای قانونی به لحاظ باز شدن افق‌های جدید، روان سازی قوانین مرتبط با هدف روان نمودن فعل و انفعالات تصویب قوانین در مجلس و تسهیل در مراجعات مردم؛ ضرورت تدوین قانون جامعی به منظور جایگزین تمامی قوانین موجود، که امید است با تسریع روند تصویب و اجرای قانون فوق، مشکلات موجود ناشی از تعدد قوانین و مراکز تصمیم گیری مرتفع شده و به تبع آن از موازی‌کاری‌ها و صرف سرمایه‌ها و منابع آب کشور در سایه قانونی جامع، اجتناب گردد.

نهایتاً برخورداری از آب سالم، نیازمند بکارگیری ابزارهای قانونی، ساختار سازمانی کارا و توانمند است. قوانین، مقررات، آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های بسیاری در راستای حفاظت از منابع آب در کشور وجود دارد که نیازمند آن است که تمامی دست اندرکاران نسبت به آنها اشراف پیدا کنند و با فرهنگ سازی در جهت مشارکت فعال مردم و سازمان‌های غیر دولتی در حفاظت کیفی منابع آب و قانونگذار نیز با اصلاح و افزایش ضمانت‌های اجرایی قوی و درنهایت، تدوین قانون واحد درخصوص حفاظت کیفی از منابع آب به سوی حذف دغدغه‌های حفظ کیفیت منابع آب حرکت کند.

۵- مراجع

a. Books

Rostamabadi A, Jalali S (2014) Water resources management in new legal order. Amirkabir University Publications, 779p (in Persian)

Rafoui M, Molaverdi M (2002) Principles of water treatment and industrial waste. Mobtakeran Publications, 34p (in Persian)

Law office and parliament affairs of Environment Protection Organization (2009) Environment law. Khorsandi Publications, 332p (in Persian)

b. Rules

The law of prohibition of sexual diseases and contagious diseases, Approved in Iran in 1941 (in Persian)

The law of prevention of sexual diseases and contagious diseases, Approved in Iran in 1951 (in Persian)

The legal draft of water and wastewater law modification of Tehran city, Approved in 1954 (in Persian)

Regulation of water pollution prevention, Approved in Iran in 1994 (in Persian)

Regulation of river borders, passages, swamps, natural ponds and irrigation water networks and drainage systems in Iran, Approved in 2000 (in Persian)

Regulations of formation of qualitative protection of Karun river approved in 2002 and Zayanderood River approved in Iran 2004 (in Persian)

d. Instructions

Regional Water Organization. Tehran, Instruction No. 165/1301/411 on August 17, 1999 (in Persian)

Regional Water Organization. Tehran, Instruction No. 165/1301/411 on August 17, 1999 (in Persian)

Ministry of Energy, Instruction No. 23832/40/10 on December 28, 1999 (in Persian)

Board of Ministers, Instruction of determining qualitative border of surface water of No. 58977 /t/29101 on March 8, 2004 (in Persian)

consumption in definite items, Approved in Iran in 2005 (in Persian)

The law of subsidy reforms, Approved in Iran in 2009 (in Persian)

The law of protection of shipping sea and river against oil pollution, Approved in Iran in 2010 (in Persian)

The law of third plan of economic, social and cultural development of Islamic Republic of Iran, the law of control and supervision on water consumption, 2000 (in Persian)

c. Regulations

Regulation of water pollution prevention, Approved in Iran in 1971 (in Persian)

Executive regulation of second chapter of fair water allocation, Approved in Iran in 1984 (in Persian)

Regulation of environment health, Approved in Iran in 1992 (in Persian)

Regulation of water pollution prevention, Approved in Iran in 1993 (in Persian)